

Бенес І. А., студентка 5 курсу ФЕМ, гр УПм-1
Науковий керівник: к.е.н, доц. Богоявленська Ю. В.
Житомирський державний технологічний університет

ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ - СОЦІАЛЬНИЙ РИЗИК

Проведено аналіз досліджень соціального ризику в економічній літературі, визначено передумови формування нових актуальних позицій.

У своїй основі механізму соціального захисту має не що інше, як категорію соціального ризику. За останні кілька років значно зріс інтерес до даної проблеми не тільки правознавців, а й економістів, психологів, соціологів, філософів. Загалом усі ризики, що можуть спіткати людину протягом усього її життя, є соціальними, оскільки вони зумовлені безпосередньо взаємодією індивіда з суспільством. Хоча серед них і виділяється певна група ризиків, що є соціальними уже за своєю природою, світова юридична практика розуміє під ними певні події в людському житті, які за будь-яких умов вимагатимуть її матеріальної підтримки. Їх основу складають загальновизнані міжнародні стандарти, що передбачають певний перелік життєвих обставин, які вимагатимуть забезпечення саме від соціуму.

Проблемам дослідження соціального ризику в економічній літературі присвячено багато праць вітчизняних та іноземних науковців а саме: М. І. Вігдорчик, Н. Б. Болотіна, З. Р. Теттенборн, Е. Е. Мачульська, В. Д. Роїк, Т. З. Гарасимів, С. М. Синчук, П. І. Шевчук та інші.

Сама ж категорія соціального ризику докладно досліджувалась на початку ХХ ст. відомий фахівець у цій галузі М. І. Вігдорчик, який зазначив: «Страхованням називається така форма організації взаємодопомоги, за якою ризик відомого нещастя враховується наперед, і пов'язана з цим ризиком матеріальна тяжкість наперед розподіляється між усіма членами організації».

Теорія соціального ризику не є новою у галузевій літературі. За нею особа отримує право на соціальне забезпечення у випадку настання обставини, яку суспільство трактує як правомірну підставу участі непрацюючого у розподілі колективного продукту.

У вітчизняній літературі термін соціальний ризик як підставу виникнення права на соціальне забезпечення, а, отже, як об'єктивний чинник виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин, вперше запропонувала використовувати Н. Б. Болотіна.

Деякі автори трактують соціальний ризик значно ширше і відносять до нього не тільки ризик втрати заробітку, який З. Р. Теттенборн вважала головним, а й народження дитини, необхідність догляду за нею, смерть члена сім'ї тощо.

Отже, у досліджуваному колі проблем, систематизація й узагальнення поданого матеріалу є рішенням лише окремої проблеми. Обґрунтовуючи поняття соціального ризику обмежується коло потенційних суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин; а також звужується перелік підстав, що породжують право на матеріальне соціальне забезпечення.

Власне сама теорія соціального ризику не є новою у галузевій літературі, хоча з її допомогою особа може отримати право на соціальне забезпечення у випадку настання обставини, котру суспільство трактує як правомірну підставу участі непрацюючого у розподілі колективного продукту. Підставою виникнення права на соціальне забезпечення, що також є об'єктивним чинником виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин, у вітчизняній літературі вперше стала пропозиція такого використовувати Н. Б. Болотіною.

Е. Е. Мачульська визначила соціальний ризик як можливість настання матеріальної незабезпеченості в результаті відсутності заробітку або трудового доходу з об'єктивних соціально значущих причин, а також у зв'язку з додатковими витратами.

Отже, у досліджуваному колі проблем, систематизація й узагальнення поданого матеріалу є рішенням лише окремої проблеми. Обґрунтовуючи поняття соціального ризику обмежується коло потенційних суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин; а також звужується перелік підстав, що породжують право на матеріальне соціальне забезпечення.

Власне сама теорія соціального ризику не є новою у галузевій літературі, хоча з її допомогою особа може отримати право на соціальне забезпечення у випадку настання обставини, котру суспільство трактує як правомірну підставу участі непрацюючого у розподілі колективного продукту. Підставою виникнення права на соціальне забезпечення, що також є об'єктивним чинником виникнення соціально-забезпечувальних правовідносин, у вітчизняній літературі вперше стала пропозиція такого використовувати Н. Б. Болотіною.

Е. Е. Мачульська визначила соціальний ризик як можливість настання матеріальної незабезпеченості в результаті відсутності заробітку або трудового доходу з об'єктивних соціально значущих причин, а також у зв'язку з додатковими витратами.

Сама ж категорія соціального ризику є також і предметом досліджень і сучасних вчених. На думку В.Д. Роїка, "поняття "соціального ризику" включає в себе вірогідність настання матеріальної незабезпеченості працівників внаслідок настання втрати заробітку через втрату працездатності або відсутність попиту на працю.

Т.З. Гарасимів однією з характеристик соціального ризику за правом соціального забезпечення називає втрату працездатності особи. Така позиція видається не безспірною, хоча б тому, що втрата працездатності є лише однією з об'єктивних причин (поряд з такими, як неможливість знайти підходящу роботу, втрата годувальника) втрати особою (чи не можливості набути) засобів до існування.

Соціальний ризик — це вірогідність настання матеріальної незабезпеченості особи внаслідок відсутності заробітку з об'єктивних соціально-значимих причин, та у зв'язку з додатковими видатками щодо утримання дітей чи інших членів, а також щодо задоволення потреб у соціальних послугах.

Оскільки для найманих працівників основним, а, можливо і єдиним джерело доходу є заробітна плата, то її втрата може призвести до значних матеріальних нестатків та бідності і не лише самих працівників, а й членів їх сімей. Причинами цього можуть бути такі соціальні ризики, як стати безробіття або непрацездатність через хворобу, нещасний випадок, каліцтво, старість або навіть смерть годувальника. Ці види соціального ризику масові, загальні, мають соціальний характер, оскільки визначаються переважно соціальними умовами й меншою мірою залежать від людини.

У випадку настання соціального ризику особа має право на соціальне забезпечення через систему загальнообов'язкового соціального страхування або соціальної державної допомоги. За критерієм організаційно-правової форми соціального забезпечення соціальні ризики можна класифікувати також як страхові, тобто ті, які забезпечуються в рамках системи загальнообов'язкового соціального страхування, та нестрахові – забезпечуються в рамках системи соціальної державної допомоги.

Виходячи із всього розглянутого вище матеріалу можна стверджувати, що рівень дослідження питань соціального ризику залишається досить актуальним і визначається певними особливостями.

Отже, у досліджуваному колі проблем, систематизація й узагальнення поданого матеріалу є рішенням лише окремої проблеми. Обґрунтовуючи поняття соціального ризику обмежується коло потенційних суб'єктів соціально-забезпечувальних правовідносин; а також звужується перелік підстав, що породжують право на матеріальне соціальне забезпечення.